

Aktian Taloudellinen katsaus 4/4 2002**Kun kasvu ei ratkaissut Suomen työttömyysongelmaa, katseet kääntyvät verotukseen**

Työttömyys on Suomessa jämähtänyt nykytasoiheen. Uudet tulosopimukset merkitsevät, että työttömyyden taustatekijöissä mikään ei muutu. Työllisyys paranee vain kaventamalla määrätietoisesti työn verokiilaa ja uudistamalla työmarkkinarakenteita. Talousneuvoston uusi raportti on hyvä pohja verotuksen kehittämiseen.

Syyskuun jälkeen tapahtuneet ennustelmapiirin suurimmat muutokset ovat seuraavat:

Amerikkalaisyritysten kirjanpitoskandaalit romauttivat kesällä sijoittajien luottamuksen pörssiyritysten tulostietoihin. Kun sijoittajat pakenivat osakkeista korkoihin, osakemarkkinoiden sekasorto levisi myös korkomarkkinoille. USAn tuplataantumana todennäköisyys kuitenkin pieneni, kun kuluttajien luottamus kääntyi nousuun FEDin marraskuisen koronlaskun jälkeen. Pitemmän ajan peruskysymys on kuinka paljon velkaantumistrendit, joita päättynyt taantuma ei juurikaan korjannut, syövät lähivuosien kasvumahdollisuuksia USAssa.

Euroalueella on väitely Vakaus- ja kasvusopimuksessa määritetyn budjettikurin tarpeellisuudesta ja Saksan ongelmien painoarvosta eurokokonaisuudessa. Japanissa rakenneuudistuksia koskeva optimismi kääntyi lievään nousuun lokakuun toimenpidepaketin ansiosta, mutta maailmankaupan riskit lisäävät kuitenkin kasvuhuolia.

Markkinahäiriöt siirsivät korkojen nousukäännettä Atlantin molemmin puolin. Talousnäkömien heikkeneminen ja Irakin sotaan liittyvien epävarmuuksien kasvu sai FEDin laskemaan korkojaan 6. marraskuuta. Öljyn halpeneminen ja euron heikkeneminen ovat vahvistaneet odotusta koronlaskusta myös euroalueella. Keskustelu rahapolitiikan edessä olevasta kiristämisestä käynnistyy pian vuodenvaihteen jälkeen Atlantin molemmin puolin.

Suomessa toiveet työttömyyden alenemisesta saivat iskun, kun verokiilan kaventaminen katkesi ja tulosopimus sementoi osaltaan massatyöttömyyden nykytason.

Keskeiset ennusteluvut

Vasta vuodesta 2003 on tulossa globaalin elpymisen vuosi, joka samalla vie kohti ohjauskorkojen nousukäännettä, vaikka USAssa taantuma ohitettiin pian terrori-iskujen jälkeen. Kevät-kesän 2002 osakemarkkinasotkut ja Irakin sotaan lisäämät epävarmuus kuitenkin hidastivat jo alkanutta nousua. Vuositasolla USAn talouskasvu 2002 on 2.4% (syyskuun ennusteessa vastaava luku oli 2.2%). Kuluva vuoden loppu on kuitenkin sen verran heikko, että 2003 vuosikasvu jää 2.5 (2.7) prosenttiin. Kun keskuspankki FED näkee kasvun vakiintuneen ja Irakia vastaan käytävän sodan päättyneen USAn voittoon, rahapolitiikan (yli)elvyttävyyttä aletaan purkaa nopeasti. Ensimmäinen koronnosto nähtäneen kesän aikana.

Euro todennäköisesti vahvistuu edelleen ensi vuoden loppua kohti, mutta tuskin suoraviivaisesti. Öljyn tynnyrihinta vaihtelee edelleen voimakkaasti ja hyökkäys Irakiin voisi viedä hinnan lyhytaikaisesti 35-45 dollariin. Vuonna 2003 öljyn globaali kysyntä vahvistuu ja odotamme sen hinnan heilahtelevan 24-28 (25-29) dollarin haarukassa.

Keväällä 2002 euroalueen vienti alkoi vetää ja ennakoivat indikaattorit vahvistuivat trendimaisesti. Kotimaista kysyntää kuitenkin jarrutti inflaation kiihtyminen ja yleinen epävarmuus. Siksi euroalueen kokonaistuotanto kasvaa tänä vuonna vain 0.8% (1.0). Vaikka talous vahvistuu kevään 2003 aikana, kokonaistuotannon lisäys ensi vuonna jää 1.9 (2.4) prosenttiin.

Euroinflaatio on pysynyt sitkeästi 2 prosentin kriittisen rajan yläpuolella. Öljyn halventuessa ja euron vahvistuessa inflaatioasetelmat ovat muuttuneet nopeasti Euroopan keskuspankin kannalta suotuisiksi. Vaikka se on luonut tilan korkojen lisälaskulle (annamme sille 60 prosentin todennäköisyyden), kasvunäkymien kirkastuttua ohjauskorot kääntyvät nousuun luultavimmin kesän aikana.

Suomessa viennin ja teollisuustuotannon lähtötasot olivat kuluva vuoden alussa niin matalat, että BKT:n kasvu jää 1.3 (1.2) prosenttiin 2002. Vuonna 2003 päästään 2.7 (2.8) prosenttiin. Nokian tuotantolukujen heittelehtiminen tekee kokonaistalouden kasvuluvuista poikkeuksellisen epävarmat. Vaikka kansantalouden pohjavire on vahvistunut, relevanttien BKT-ennusteiden haarukka on nokianäkemyksistä riippuen 1.0-1.6 prosenttia 2002 ja 2.2-3.2 prosenttia 2003.

Maailmantalouden keskeiset riskit

Amerikkalaisyritysten kirjanpitorikkomusten markkinavaikutukset muuttivat maailmantalouden riski-ilmastoa tuntuvasti. FEDin laskettua korkoaan 6. marraskuuta USAn tuplataantumana todennäköisyys supistui, mutta on yhä 20 prosenttia. Uusi taantuma lisäisi riskiä, että velkaantumistrendit ja dollarin nopea heikkeneminen suistaisivat Yhdysvaltain talouden pitemmäksi ajaksi vaimean kasvun uralle. Lyhyen ajan (=lähikuukausien) suurin maariski liittyy siten Yhdysvaltoihin. Maailmantalouteen kohdistuvat myös riskit, jotka liittyvät USAn mahdolliseen hyökkäykseen Irakiin. Toteutuessaankaan emme usko iskun negatiivisten talousvaikutusten, jotka seuraisivat lähinnä öljyn todennäköisestä hintapiikistä, muodostuvan pitkäkestoiseksi.

Pitemmän ajan (=lähivuosien) tärkein maariski liittyy Japanin talouteen. Maan täysimittainen kriisiytyminen vaikuttaisi moniin instituutioihin eri puolilla maailmaa, sillä japanilaisten säästöillä on suurimittaisesti rahoitettu muualla maailmassa tehtyjä investointeja.

Euroalueen ja myös Suomen kasvuriskit liittyvät kuluttajien kulutushalukkuuden hiipumiseen, jos maailmantaloutta koskeva informaatiivirta jatkuu negatiivisena. Suomen positiivinen kasvuriski on, että viime kuukausien aikana tapahtunut Nokiajohteinen tuotantolukujen heilahtelu tasoittuu ja Nokian suomalaiset tuotantokäyrät kääntyvät pysyvämpään kasvuun. Suomen pitemmän aikavälin kasvuedellytyksiä kaventaa, että hyvin luultavasti jatkossa Nokian globaalista myynnistä pienempi osa tuotetaan Suomessa. Siksi vientimme voi lähivuosina kasvaa markkinoita hitaammin.

Kommentti suomalaiseen verotuskeskusteluun

Korkea verokiila pitää yllä korkeaa työttömyyttä. Verokiila kertoo kuinka suuri osa työnantajan maksamista työvoimakustannuksista on mennyt veroihin siihen mennessä kun palkansaaaja on palkkansa kuluttanut.

Suomessa verokiila on edelleen erittäin suuri. Laman jälkeisen talouspolitiikan suurin virhe oli sitoutuminen korkeaan verokiilaan. Finanssipolitiikkaa ohjasi usko siihen, että talouskasvu poistaa työttömyyden. Kun talouspolitiikan johto luotti talouskasvun ihmeitä tekevään voimaan, se vähätteli työmarkkinarakenteiden (ml. verokiila) roolia työttömyyden taustatekijänä. Kun verokiilan kaventamista lykättiin, saman suuruisen veronkevennyksen työttömyysvaikutus on pienentynyt, sillä työttömien ammattitaidon ja motivaation rapautuessa suhdannetyöttömyys on muuttunut rakenteelliseksi. Vaikeasti työllistettävien pitkäaikaistyöttömien joukko on tästä todiste.

Talousneuvoston työryhmä julkaisi äskettäin raporttinsa "Verotus kansainvälisessä toimintaympäristössä". Ryhmän mukaan kasvun ja työllisyyden parantamisen näkökulmasta työtulojen veronkevennyksiä tulisi jatkaa. Osa veronkevennyksistä voidaan rahoittaa työllisyyden parantumisen luomien verotulojen kasvun avulla, mutta pitemmällä aikavälillä merkittävimmän rahoituskeinoon muodostavat silti julkisen sektorin menojen kasvun rajoittaminen sekä tarvittaessa menosäästöt. Arviot ovat hyvä lähtökohta työn verotuksen uudistamiselle.

Raportin mukaan veronalennusten myönteisten työllisyysvaikutusten suuruus riippuu keskeisesti siitä, missä määrin veronalennukset otetaan huomioon palkankorotuksia mitoitettaessa. Mitä parempi on palkkamallti, sitä suurempia myönteisiä työllisyysvaikutuksia veronalennuksilla voidaan saada aikaan. Pidämme onnettomana, että sekä päättyvällä että alkavalla sopimuskaudella veroratkaisut pidettiin erillään sopimusneuvotteluista. Kun käypä korotustaso on laskettu ns. palkankorotusvaramallista, tulos vakauttaa paitsi tulonjaon myös työttömyyden. Veronkevennysten ja palkanmuodostuksen yhteensovitus on siis ollut työllisyyden näkökulmasta heikko.

Useat ryhmän ehdotuksista ovat oikean suuntaisia eikä niiden toteuttamisessa tulisi aikaila. Verotulomenetysten korvaamiseen arvonlisäveron nostaminen ei kuitenkaan ole oikea keino. Arvonlisäveron nousun aiheuttama hintojen nousu siirtyy palkkavaatimukseen ja on siis työllisyydelle vahingollista. Vaikka veropohjien eroista johtuen arvonlisäveron korotuksen ja verotuottovaikutukseltaan vastaavan tuloveronalennuksen nettovaikutus on työllisyyttä marginaalisesti tukeva, ero on niin pieni, että siitä ei ole työllisyysstrategian rakennusmateriaaliksi. Tämän työryhmä myöntääkin todetessaan, että verorakenteen muutoksilla ei voida kokonaan rahoittaa huomattavia työtulo- tai yritysveronkevennyksiä. Tällöin on myös hidastettava julkisten menojen kasvua tai tarvittaessa toteutettava menosäästöjä. Tosi on.

Aktian taloudellinen katsaus

Aktian taloudellinen katsaus julkaistaan suomeksi ja ruotsiksi. Sen voi tilata osoitteesta Aktia Säästöpankki Oyj, Viestintä, PL 207, 00101 Helsinki; viestinta@aktia.fi tai tulostaa Aktian kotisivuilta www.aktia.fi.

AKTIA SÄÄSTÖPANKKI OYJ

Lisätietoja antaa:

Pääekonomisti Timo Tyrväinen, puh. 010 247 6543

Lähetäjä:

Viestintäjohtaja Ulrika Romantschuk, puh. 010 247 6590, 050 563 8554

ulrika.romantschuk@aktia.fi

Jakelu: Tiedotusvälineet